एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७३

प्रस्तावना : एम्बुलेन्स सेवालाई सरल, भरपर्दो र व्यवस्थित गर्न तथा एम्बुलेन्स सेवामा जनताको पहुँच बढाई सेवाको गुणस्तर वृद्धि गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

सुशासन ऐन, २०६४ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायको निर्देशिका जारी गरेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस निर्देशिकाको नाम "एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७३" रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

(क) "एम्बुलेन्स" भन्नाले बिरामी ओसार्ने स्वीकृति प्राप्त गरेको वाहन सम्झनु पर्छ र सो शब्दले एम्बुलेन्समा जडित उपकरण, चालक र परिचारिका समेतलाई जनाउँछ ।

(ख) "एम्बुलेन्स जनशक्ति" भन्नाले एम्बुलेन्समा उपस्थित रहने स्वास्थ्यकर्मी र चालक सम्झनु पर्छ ।

(ग) "चालक" भन्नाले एम्बुलेन्स चलाउने चालक सम्झनु पर्छ ।

(घ) "मन्त्रालय" भन्नाले स्वास्थ्य मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "शुल्क" भन्नाले समितिले तोकेको अनुमति, नवीकरण तथा सेवा शुल्क सम्झनु पर्छ।

(च) "संस्था" भन्नाले एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने संस्था सम्झनु पर्छ ।

(छ) "समिति" भन्नाले दफा ५ बमोजिम गठित जिल्ला एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन समिति सम्झनु पर्छ ।

(ज) "सेवा" भन्नाले एम्बुलेन्सले बिरामीलाई दिने सम्पूर्ण सेवा सम्झनु पर्छ ।

३. सेवा सञ्चालन अनुमति : (१) कुनै वाहनलाई एम्बुलेन्सको रूपमा सञ्चालन गर्न चाहने संस्थाले एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन अनुमति लिनको लागि अनुसूची-१ को ढाँचामा समितिमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) यस निर्देशिका प्रारम्भ हुनु अघि एम्बुलेन्सको रूपमा सेवा दिइरहेका वाहनको हकमा यो निर्देशिका प्रारम्भ भएको मितिले तीन महिनाभित्र एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन अनुमतिको लागि उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन उपर समितिले आवश्यक जाँचबुझ गरी एम्बुलेन्स सञ्चालन गर्न अनुमति दिन उपयुक्त देखेमा सम्बन्धित संस्थालाई दुई वर्षको लागि अनुसूची-२ को ढाँचामा ऐम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमतिपत्र प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अनुमति लिएको संस्थाले सेवाग्राही बिरामीको अभिलेख राखी प्रत्येक चौमासिक सकिएको तीस दिनभित्र जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय वा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय मार्फत समितिमा चौमासिक प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको प्रतिवेदन जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय वा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयले मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ र मन्त्रालयले त्यस्तो प्रतिवेदनको विवरण अनलाईन डेटाबेस मार्फत सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध हुने व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

४. <u>राष्ट्रिय एम्बुलेन्स सञ्चालन समन्वय समिति</u> : (१) एम्बुलेन्स सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गर्नको लागि मन्त्रालयमा देहायका संयोजक र सदस्य रहेको एक राष्ट्रिय एम्बुलेन्स सञ्चालन समन्वय समिति रहनेछ :-

(क) मन्त्रालयले तोकेको मन्त्रालयको प्रमुख विशेषज्ञ -संयोजक

(ख) प्रमुख, चिकित्सा सेवा महाशाखा, मन्त्रालय -सदस्य

(ग) प्रमुख, अनुगमन तथा मुल्याङ्कन महाशाखा, मन्त्रालय -सदस्य

(घ) प्रतिनिधि, सहसचिव, गृह मन्त्रालय -सदस्य

(ङ) मन्त्रालयले मनोनित गरेको आकस्मिक उपचार विज्ञ वा संस्थागत प्रतिनिधि दुई जना -सदस्य

(च) प्रमुख नीति, योजना तथा अन्तराष्ट्रिय सम्वन्वय महाशाखा, मन्त्रालय -सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) एम्बुलेन्स सम्बन्धी नीतिगत सुधारको लागि आवश्यक अध्ययन गरी नेपाल सरकारलाई स्वास्थ्य मन्त्रालय मार्फत सुझाव पेश गर्ने,

(ख) स्वास्थ्य मन्त्रालयको मातहत एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालनको लागि आवश्यक कार्य गर्ने,

(ग) एम्बुलेन्स सम्बद्ध जनशक्तिको वर्गीकरण गरी योग्यता निर्धारण गर्ने,

(घ) राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालिम केन्द्र, स्वास्थ्य शिक्षण संस्था तथा सम्बन्धित अन्य संस्थासँग समन्वय गरी एम्बुलेन्स सम्बद्ध जनशक्तिको लागि आवश्यक शिक्षण तथा तालिमको व्यवस्था गर्ने,

(ङ) यस निर्देशिका अनुरूप एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन भए नभएको अनुगमन गर्ने,

(च) एम्बुलेन्सको वर्गीकरण, बिरामी बोक्नु पर्ने दुरी र भौगोलिक विकटताको आधारमा सेवा शुल्क निर्धारण भए नभएको नियमन गर्ने ।

(३) समितिको कूल सदस्य सङ्ख्यामध्ये एकाउन्न प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा वैठक बस्नको लागि गणपुरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्नेछ ।

(५) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य व्यवस्था र कार्यविधि समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

५. <u>जिल्ला एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन समिति</u> : (१) प्रत्येक जिल्लामा एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन, व्यवस्थापन र अनुगमन गर्न देहायको पदाधिकारीहरू रहेको जिल्ला एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन समिति रहनेछ :-

(क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी -संयोजक

(ख) प्रमुख, जिल्ला प्रहरी कार्यालय -सदस्य

(ग) जिल्लास्थित सरकारी अस्पतालबाट संयोजकले तोकेको

चिकित्सक (आठौं तह वा सो भन्दा माथि) -सदस्य

(घ) प्रतिनिधि, जिल्ला रेडक्रस सोसाइटी -सदस्य

(ङ) प्रतिनिधि, जिल्ला विकास समिति (अधिकृतस्तर) -सदस्य

(च) प्रतिनिधि, एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गरिरहेका संस्थाहरू मध्येवाट संयोजकले तोकेको एक जना -सदस्य

(छ) प्रमुख, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय वा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय -सदस्य सचिव

(२) समितिको कुल सदस्य सङ्ख्यामध्ये एकाउन्न प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा बैठक बस्नको लागि गणपुरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

(३) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्नेछ ।

(४) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य व्यवस्था र कार्यविधि समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

६. <u>समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार</u> : (१) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) संस्थाले एम्बुलेन्स आयात वा खरिदका लागि राजश्व छुट माग गरेमा जिल्लाभित्र सञ्चालनमा रहेका एम्बुलेन्सको सङ्ख्या र तिनीहरूले सेवा पुऱ्याएको क्षेत्र समेतलाई ध्यान दिई यस निर्देशिका तथा प्रचलित कानूनको परिधीभित्र रही राजश्व छुटको लागि मन्त्रालय वा सम्बन्धित निकायमा सिफारिश गर्ने,

(ख) सेवा सञ्चालन गरे, नगरेको अनुगमन गर्ने,

(ग) चालकले पालना गर्नु पर्ने आचार संहिता लागू गराउने,

(घ) नेपाल सरहद बाहिर एम्बुलेन्स पठाउनु पर्दा निश्चित अवधिका लागि उपलब्ध भएसम्म 'क' र 'ख' वर्गका एम्बुलेन्स सिफारिस गर्ने,

(ङ) एम्बुलेन्स सेवाको बारेमा कुनै गुनासो तथा उजुरी आएमा सो को सुनुवाई तथा व्यवस्थापन गर्ने,

(च) यस निर्देशिका अनुसारको आचार संहिता पालन नगर्ने एम्बुलेन्सलाई चेतावनी दिने र आचारसंहिता पालना गर्न लगाउने,

(छ) गैरकानूनी कार्य तथा आचारसंहिता विपरित संचालन हुने एम्वुलेन्सको दर्ता खारेजी गर्ने र प्रचलित कानून अनुसार कारवाही गर्ने,

(ज) जिल्लाभित्रवाट संचालन हुने एम्वुलेन्सको निश्चित मापदण्डको आधारमा भाडा निर्धारण गर्ने । एक पटक निर्धारण भएको भाडा २ बर्ष नपुगि पुनरावलोकन गर्न पाइने छैन,

(झ) एम्बुलेन्स, एम्बुलेन्स जनशक्ति, एम्बुलेन्समा सवार बिरामी तथा त्यस्तो बिरामीको सहयोगीको बीमा नगरिएका एम्बुलेन्स सञ्चालनमा रोक लगाउने,

(ञ) सरोकारवाला तथा अन्य सङ्घ संस्थाहरू बीच आवश्यकता अनुसार एम्बुलेन्स सेवाबारे समिक्षा बैठक गर्ने,

(ट) जिल्लाको विशिष्टतालाई ध्यानमा राखी एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालनको लागि आवश्यक थप मापदण्ड बनाउने ।

(२) समितिको सदस्य-सचिवले संस्थाको सेवा प्रवाह स्थितिको अद्यावधिक विवरण प्रत्येक वर्षको वैशाख महिनामा मन्त्रालयमा अनिवार्य रूपमा पठाउनु पर्नेछ ।

(३) समिति अन्तर्गत देहाय बमोजिमको एक अनुगमन उपसमिति रहनेछ :-

(क)	प्रमुख, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय वा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय	-संयोजक
(ख)	संयोजकले तोकेको सरकारी चिकित्सक एक जना	-सदस्य
(ग)	प्रतिनिधि, जिल्ला रेडक्रस सोसाइटी	-सदस्य

(४) उपदफा (३) बमोजिमको उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) संस्थाले यस निर्देशिका बमोजिमका शर्तहरूको पालना गरे, नगरेको नियमित अनुगमन गर्ने ।

(ख समितिले तोके बमोजिम एम्बुलेन्स सेवाको अनुगमन गर्ने,

(ग) यस निर्देशिका बमोजिम एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन नभएको पाइएमा समितिमा आवश्यक कारबाहीको लागि सिफारिस गर्ने,

(घ) एम्बुलेन्स सेवा तथा आकस्मिक उपचार सेवा व्यवस्थित गर्न समितिले तोकेको अन्य कार्य गर्ने,

७. <u>संस्थाको कर्तव्य</u> : संस्थाको कर्तव्य देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) प्रचलित कानूनमा उल्लेख भए बमोजिमको शर्तहरू पालना गरी समितिको समन्वयमा एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्नु पर्ने,

(ख) जिल्ला एम्बुलेन्स सञ्चालन समन्वय समितिले तोके अनुसार एम्बुलेन्सको भाडा लिई सो को बिल सेवाग्राहीलाई उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नु पर्ने,

(ग) संस्था र सञ्चालकको नाम, ठेगाना, टेलिफोन नम्बर, सेवा शुल्क सम्बन्धी विवरण सम्बन्धित संस्थाको कार्यालय तथा एम्बुलेन्समा समेत सबैले देख्ने ठाँउमा लेखी टाँस्नु पर्ने,

(घ) बिरामीलाई बिरामी रहेको ठाउँ वा घटनास्थलबाट अस्पताल वा उपचार स्थलसम्म वा चिकित्सक वा स्वास्थ्य संस्थाले सिफारिश गरे बमोजिम बिरामीको बासस्थान सम्म पुऱ्याउनको लागि मात्र एम्बुलेन्सको प्रयोग गर्नु पर्ने,

(ङ) एम्बुलेन्स, एम्बुलेन्स जनशक्ति, एम्बुलेन्समा सवार बिरामी तथा त्यस्तो बिरामीको सहयोगीको बीमा गर्नु पर्ने,

(च) असहाय, गरीब तथा सडक दुर्घटनामा परेका व्यक्तिलाई एम्बुलेन्स सेवा निःशुल्क प्रदान गर्नु पर्ने,

(छ) कुनै पनि बहानामा एम्बुलेन्स सेवाबाट कसैलाई पनि बञ्चित गर्न नहुने,

(ज) बेवारिसे र विपन्न बिरामीलाई निःशुल्क सेवा प्रदान गर्न आवश्यक आर्थिक व्यवस्थापन गर्नु पर्ने,

(झ) एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गरे बापत प्राप्त आम्दानीको छुट्टै अभिलेख राख्नु पर्ने र प्रत्येक बर्ष लेखा परिक्षण गराउनु पर्ने र सो को जानकारी जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई गराउने ।

(ञ) एम्बुलेन्सलाई चौबीसै घण्टा सेवा प्रदान गर्ने हालतमा राख्नु पर्ने,

(ट) बिरामी लिई विदेश जानु पर्ने एम्बुलेन्सले प्रचलित कानून बमोजिम स्वीकृति लिनु पर्ने,

(ठ) एम्बुलेन्स चालकको उपचार खर्च र राष्ट्रिय समन्वय समितिले तोकेको ढाँचा अनुसार पोशाकको व्यवस्था गर्नु पर्ने,

(ड) अस्पताल बाहेकका संस्थाहरूले सेवा सञ्चालन गर्दा केन्द्रीय, क्षेत्रीय, अञ्चल, जिल्ला अस्पताल वा स्वास्थ्य चौकीसँग आवद्ध भई सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाहरूको समन्वयमा सेवा सञ्चालन गर्नु पर्ने,

(ढ) एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्नु पूर्व अनुसूची-३ बमोजिमको कबुलियतनामा गरी समितिमा बुझाउनु पर्ने,

(ण) समितिले समय समयमा दिएका निर्देशन पालना गर्नु पर्ने ।

८. <u>एम्बुलेन्समा राजश्व छुट सिफारिश माग गर्ने प्रक्रिया</u> : (१) कुनै संस्थाले प्रचलित कानून बमोजिम राजश्व छुट प्राप्त गर्न सम्बन्धित जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय वा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयमा देहायको कागजातहरू संलग्न गरी अनुसूची-४ बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ :-

(क) संस्था दर्ताको प्रमाणपत्र,

(ख) संस्थाको विधानको प्रतिलिपि,

(ग) गत आर्थिक वर्षको लेखा परीक्षण प्रतिवेदन,

(घ) स्थायी लेखा नम्बर प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

(ङ) एम्बुलेन्सको मूल्य खुलेको इन्भ्वाइस (कम्पनीवाट एम्बुलेन्सको रुपमा निर्मित मोडेललाई मात्र सिफारिश गर्ने),

(च) गैरसरकारी संस्थाको हकमा समाज कल्याण परिषद्मा आबद्धताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

(छ) अस्पताल लगायत स्वास्थ्य संस्थाको हकमा स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नती सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम लिएको अनुमतिपत्र ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भए पछि जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय वा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयले राजश्व छुटको लागि मन्त्रालयमा सिफारस गर्दा सम्बन्धित संस्थाले त्यसभन्दा अगाडि एम्बुलेन्सको राजश्व छुट लिए, नलिएको स्पष्ट गरेर मात्र सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

(३) सम्बन्धित जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय वा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयले राजश्व छुटको सिफरिस गर्दा समितिको निर्णयको प्रतिलिपि सहित उपदफा (१) मा उल्लेखित कागजातहरू संलग्न गरी मन्त्रालयमा सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

९. <u>एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन अनुमतिको नवीकरण</u> : (१) सेवा सञ्चालन अनुमतिको नवीकरणको लागि देहायका कागजताहरू सहित दफा ३ बमोजिम दिइएको एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालनको अवधि समाप्त भएको पैंतीस दिनभित्र अनुसूची-५ को ढाँचामा समितिमा निवेदन दिनु पर्नेछ :-

(क) एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन अनुमतिपत्रको प्रतिलिपि,

(ख) गत आर्थिक वर्षमा प्रदान गरिएको सेवाको विवरण,

(ग) लेखापरीक्षण प्रतिवेदन,

(घ) सम्बन्धित प्राविधिकबाट एम्बुलेन्सको अवस्था परीक्षण प्रतिवेदन,

(ङ) यातायात कार्यालयमा वाहनको नवीकरण भएको प्रमाण ।

(२) सेवा सञ्चालन अवधि समाप्त भई नवीकरण गर्नु पर्ने म्याद गुज्रेमा त्यसको तीस दिनभित्र कारण सहित नवीकरणको लागि समितिमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गर्दा कारण मनासिब देखिएमा समितिले त्यस्तो एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालनको अनुमतिपत्र नवीकरण गर्न सक्नेछ ।

१०. <u>एम्बुलेन्सको मापदण्ड तथा वर्गीकरण</u> : (१) एम्बुलेन्सको लागि न्यूनतम मापदण्ड देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) राष्ट्रिय प्रदूषण मापदण्ड अनिवार्य रूपमा पालना गरेको,

(ख) एम्बुलेन्सको पहिचान हुने गरी आवाज (साईरन), निलो रङ्गको सङ्केत बत्ती जडान भएको, फोर व्हील ड्राइभ, सस्पेन्सनको चेन सिष्टम भएको,

(ग) एम्बुलेन्समा "एम्बुलेन्स" शब्द र संस्थाको टेलिफोन नम्वर अंग्रेजी र नेपाली दुवै भाषामा लेखिएको,

(घ) एम्बुलेन्सको वर्गीकरण खुल्ने गरी "वर्ग" उल्लेख भएको

(ङ) वर्गीकरण बमोजिमका सामान तथा सुविधा अद्यावधिक भएको,

(च) एम्बुलेन्स एक हजार सि.सि. भन्दा बढी क्षमताको भएको,

(छ) एम्बुलेन्समा निलो रङ्गको कम्तीमा तीस सेन्टीमिटर लम्बाईको अनुसुची-६ बमोजिमको स्टार अफ लाइन सङ्केत चिन्ह दायाँ, बायाँ र पछाडि तीन तर्फ राखिएको,

(ज) एम्बुलेन्सको चालकको पछाडि पट्टि कुनै पनि सिट नराखिएको,

(झ) नेपाल सरकारवाट राजश्व छुट सुविधामा प्राप्त गरेको एम्बुलेन्सले "नेपाल सरकारवाट राजश्व छुट प्राप्त एम्बुलेन्स" भनी प्रष्ट देखिने गरी लेखिएको,

(ञ) 'क' वर्गको एम्बुलेन्समा राष्ट्रिय आकस्मिक उपचार समन्वय समितिले तोकेको ढाँचामा बाहिर देखिने भागको कम्तीमा दुई तिहाई भाग रातो, त्यसबाहेक दायाँ-बायाँको भाग हरियो र पहेंलो रङ्गको ब्याटनबर्ग शैली वा चेसबोर्ड शैलीमा भएको,

(ट) 'ख' वर्गको एम्बुलेन्समा समन्वय समितिले तोकेको ढाँचामा बाहिर देखिने भागको कम्तीमा दुई तिहाई भाग पहेंलो, त्यसबाहेक देखिने

भाग हरियो र रातो रङ्गको ब्याटनबर्ग शैली वा चेसबोर्ड शैलीमा भएको,

(ठ) 'ग' वर्गको एम्बुलेन्समा राष्ट्रिय समन्वय समितिले तोकेको ढाँचामा बाहिर देखिने भागको कम्तीमा दुई तिहाई भाग हरियो, त्यसबाहेक देखिने भाग रातो र पहेंलो रङ्गको ब्याटनबर्ग शैली वा चेसबोर्ड शैलीमा भएको ।

तर आर्थिक वर्ष २०७३/७४ सम्म सञ्चालन अनुमति लिने 'ग' वर्गका एम्बुलेन्सको हकमा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको अवधिको लागि सेतो रङ्गको हुन सक्नेछ ।

(२) राष्ट्रिय आकस्मिक उपचार समन्वय समितिले अनुसूची-७ बमोजिमको मापदण्ड तथा सुबिधाका आधारमा एम्बुलेन्सको वर्गीकरण गर्नेछ ।

(३) आर्थिक वर्ष २०७४/७५ देखि महानगरपालिका र उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा सञ्चालनको लागि "क" वा "ख" वर्गका एम्बुलेन्सलाई मात्र सेवा सञ्चालन अनुमति प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

तर आर्थिक वर्ष २०७३/७४ सम्म सेवा अनुमति लिई उपमहानगरपालिका वा महानगरपालिका क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेका एम्बुलेन्सको हकमा यस निर्देशिका बमोजिम वर्गीकरण हुँदा "ग" वर्गमा वर्गीकृत हुने एम्बुलेन्सले पनि महानगरपालिका तथा उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।

११. <u>एम्बुलेन्स चालक तथा अन्य व्यवस्था</u> : (१) संस्थाले एम्बुलेन्समा देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेको चालक राख्नु पर्नेछ :-

(क) रीतपूर्वक सवारी चालक प्रमाणपत्र लिएको,

(ख) सवारी चालकको रूपमा न्यूनतम पाँच वर्षको अनुभव प्राप्त गरेको,

(ग) पच्चीस वर्ष उमेर पूरा भएको,

(घ) राष्ट्रिय आकस्मिक उपचार समन्वय समितिले तोके बमोजिमको प्राथमिक उपचारको तालीम प्राप्त गरेको ।

(२) संस्थाले प्रत्येक वर्ष एम्बुलेन्स चालकको स्वास्थ्य परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(३) संस्थाले एम्बुलेन्स प्रयोगको लग बुक राख्नु पर्नेछ ।

(४) एम्बुलेन्स प्रयोग गर्दा भाडादर र बिरामी पक्षले गर्न हुने र नहुने कुराहरूको जानकारीमूलक सूचना गाडिको भित्री भागमा देखिने गरी राख्नु पर्नेछ ।

(५) संस्थाले एम्बुलेन्सको सुरक्षित पहुँचबारे चालक र संस्थाका प्रतिनिधिहरूलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(६) चालकले अनुसूची-८ बमोजिमको आचार संहिताको दुई प्रतिमा हस्ताक्षर गरी एकप्रति समिति र एकप्रति संस्थालाई बुझाउनु पर्नेछ ।

(७) संस्थाले एम्बुलेन्समा एम्बुलेन्सको वर्गीकरण बमोजिम रहनु पर्ने स्वास्थ्य जनशक्तिको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

१२. <u>एम्बुलेन्स सन्जाल तथा ट्रयाकिङ्ग</u> : (१) मन्त्रालयले एउटै क्षेत्रमा सेवा पुऱ्याउने गरी एकभन्दा बढी एम्बुलेन्स रहेको अवस्थामा त्यस्ता एम्बुलेन्सलाई एउटै एम्बुलेन्स सञ्जालमा आवद्ध हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(२) मन्त्रालयले एम्बुलेन्स सञ्जालको लागि देशभर एकै टेलिफोन नम्बर रहने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(३) एम्बुलेन्स सञ्जाल सञ्चालनको लागि मन्त्रालयमा एक केन्द्रीय डीस्प्याच सेन्टर रहनेछ र आवश्यकता अनुसार अन्य स्थानमा डिस्प्याच सेन्टर स्थापना गर्न सकिनेछ ।

(४) मन्त्रालयले उपदफा (३) बमोजिम डिस्प्याच सेन्टर सञ्चालन गर्नको लागि आकस्मिक उपचार वा एम्बुलेन्स सेवाको क्षेत्रमा ज्ञान र अनुभव भएका संस्थासँग सञ्चालन साझेदारी गर्न सक्नेछ ।

१३. <u>अस्पताल एम्बुलेन्स</u> : सय शैयादेखि माथिका अस्पतालमा 'क' वा 'ख' वर्गको कम्तीमा एक एम्बुलेन्स सहित कम्तीमा दुई एम्बुलेन्स हुनु पर्नेछ ।

१४. <u>हवाई एम्बुलेन्स सेवा</u> : राष्ट्रिय एम्बुलेन्स सञ्चालन समन्वय समितिले आवश्यक देखेमा हवाई एम्बुलेन्स सम्बन्धी सेवाको मापदण्ड र दर्ता शुल्क निर्धारण गर्न तथा सञ्चालन अनुमति दिन सक्नेछ ।

१५. <u>विदेशी सरकार वा दातृ निकायले प्रदान गर्ने एम्बुलेन्स सम्बन्धी व्यवस्था</u> : विदेशी सरकार वा दातृ निकायले सहयोग स्वरूप नेपाल सरकार वा नेपालमा कार्यरत संस्थालाई प्रदान गर्ने एम्बुलेन्स अनुसार "क" वा "ख" वर्गको हुनु पर्नेछ ।

१६. <u>अनुमति रद्द हुने</u> : समितिले दफा ६ को उपदफा (३) बमोजिमको अनुगमन उपसमितिले अनुगमनको क्रममा कुनै संस्थाले यस निर्देशिकाको उल्लङ्घन गरेको वा बिरामी ओसारपसार बाहेक अन्य प्रयोजनमा एम्बुलेन्स प्रयोग भएको पाइएमा त्यस्तो संस्थाको अनुमतिपत्र रद्द गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची-१

(दफा ३ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमतिपत्रको लागि दिइने निवेदनको ढाँचा

श्री जिल्ला एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन समिति
.... ।

विषय : अनुमतिपत्र उपलब्ध गराउने बारे ।

एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्नको लागि अनुमति पत्र आवश्यक परेकोले देहायको विवरण खोली एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७३ को दफा ३ को उपदफा (१) बमोजिम यो निवेदन दिइएको छ ।

निवेदन दिने संस्थाको,-

नाम :

संस्थाको ठेगाना :

संस्था दर्ता प्रमाणपत्र जारी गर्ने कार्यालय :

दर्ता नं. :

दर्ता मिति : पान नं. : भ्याट नं. :

संस्थाको मुख्य उद्देश्यहरू :

१.

२.

३.

सम्बन्धित संस्थाको तर्फबाट
निवेदन दिने व्यक्तिको,-
दस्तखत :
नाम थर :
पद :
टेलिफोन/मोवाइल नम्बर :
मिति :

संस्थाको छाप :

संलग्न :

- संस्था दर्ता प्रमाण पत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि
- संस्थाको विधानको प्रतिलिपि
- गत वर्षको लेखा परिक्षण प्रतिवेदनको प्रतिलिपि
- अस्पताल सञ्चालन स्वीकृति पत्र तथा नवीकरण गरिएको पत्रको प्रतिलिपि
- कबुलियतनामा
- संस्था नवीकरण भएको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि

अनुसूची-२

(दफा ३ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

जिल्ला एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन समिति, ...

ऐम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमतिपत्र

श्री .... दर्ता नं. :

.... ।

ऐम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमतिपत्रको लागि मिति .... मा त्यस संस्थाबाट दिइएको निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी जिल्ला एम्बुलेन्स सञ्चालन समितिको बैठकमा पेस हुँदा त्यस संस्थालई एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमतिपत्र दिने मिति ...... मा निर्णय भएकोले ऐम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७३ को दफा ३ को उपदफा (३) बमोजिम यो अनुमतिपत्र दिइएको छ ।

यो अनुमतिपत्र दुई वर्ष सम्म बहाल रहनेछ ।

अनुमतिपत्र दिने अधिकारीको,-

नाम :

दस्तखत :

मिति :

दर्जा : सदस्य-सचिव

जिल्ला एम्बुलेन्स सञ्चालन समिति

नवीकरण प्रयोजनको लागि

नवीकरण मिति	नवीकरण गर्ने अधिकारीको नाम	पद	सही	कार्यालयको छाप

(अनुमतिपत्रको पृष्ठ भागमा राख्ने)

एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने संस्थाले पालन गर्नु पर्ने कर्तव्यहरू :-

१. एम्बुलेन्सको अगाडि पछाडि टाढैबाट देखिने गरी ठूला ठूला अक्षरमा "एम्बुलेन्स" शब्द लेखिएको हुनु पर्ने,

२. एम्बुलेन्समा साईरन, इमर्जेन्सी बत्ती, स्टेचरका साथै वर्ग अनुसार आवश्यक औजारहरू हुनु पर्ने,

३. एम्बुलेन्सलाई विरामी ओसारपसार बाहेक अन्य प्रयोजनमा प्रयोग गर्न नपाइने,

४. एम्बुलेन्स नेपाल सरकारको सवारी प्रदूषण मापदण्ड भित्र रहेर सञ्चालन गर्नु पर्ने,

५. एम्बुलेन्स सवारी दर्ता प्रमाण पत्रमा एम्बुलेन्स भनी स्पष्ट उल्लेख हुनु पर्ने,

६. एम्बुलेन्समा टाढैवाट देखिने गरी "नेपाल सरकारबाट राजस्व छुट सुविधा प्राप्त" भनेर लेखिएको हुनु पर्ने,

७. एम्बुलेन्सले दिने सेवामा दस प्रतिशत असहाय, विपन्न वर्गको लागि निःशुल्क सुविधाको व्यवस्था हुनु पर्ने

अनुसूची-३

(दफा ७ को खण्ड (ढ) सँग सम्बन्धित)

कबुलियतनामा

म, ... (नाम) .... ठेगाना .... ना.प्र.नं ....ले .... संस्थाको नाममा निम्नलिखित कवुलियतनामा पेश गर्दछु ।

१. एम्बुलेन्सको अगाडी पछाडी टाढैबाट देखिने गरी ठूला ठूला अक्षरमा "एम्बुलेन्स" शब्द लेखिनेछ ।

२. एम्बुलेन्समा साईरन, इमर्जेन्सी बत्ती, स्टेचरका साथै वर्ग अनुसार आवश्यक औजारहरू राखिनेछ।

३. विरामीको उपचार गर्न ओसारपसार गर्ने बाहेक एम्बुलेन्स अन्य कार्यमा प्रयोग गरिने छैन ।

४. नेपाल सरकारको सवारी प्रदूषण मापदण्ड भित्र रहेर सञ्चालन गर्नेछु ।

५. एम्बुलेन्स सवारी दर्ता प्रमाण पत्रमा एम्बुलेन्स भनी स्पष्ट उल्लेख गर्नेछु ।

६. एम्बुलेन्समा टाढैवाट देखिने गरी "नेपाल सरकारबाट राजस्व छुट सुविधा प्राप्त" लेखिने छ ।

७. एम्बुलेन्सले भाडा दर तोकिए बमोजिम मात्र लिनेछ ।

८. एम्बुलेन्सले सेवा सञ्चालन निर्देशिकालाई अक्षरशः पालना गर्नेछ ।

९. जिल्ला एम्बुलेन्स सञ्चालक समितिवाट निर्णय भएका प्रावधानहरूलाई स्वीकार गरी एम्बुलेन्स सञ्चालन गर्नेछ ।

उपरोक्त व्यहोरा ठिक साँचो छ । सरकारबाट राजश्व छुट सुविधा प्राप्त भएकोमा त्यसको उपयोग एम्बुलेन्सको उद्देश्य तथा लक्ष्य प्राप्त गर्न बाहेक अन्य कार्यमा प्रयोग गरिने छैन । गलत सूचना दिई सुविधा प्राप्त गर्न खोजेको वा गरेको ठहरिएमा राजश्व तथा जरिवाना तुरुन्त बुझाउनुका साथै कानून बमोजिमको सजाय व्यहोर्न मञ्जुर गर्दछु ।

संस्थाको तर्फबाट कबुलियतनामा गर्ने व्यक्तिको,-

नाम थरः

सही :

मितिः

संस्थाको छाप :

अनुसूची-४

(दफा ८ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

<u>"एम्बुलेन्स" सञ्चालन गर्न पाउने राजस्व छुटको लागि अनुरोध फारम</u>

श्री

(.......मन्त्रालय...........)

मार्फत श्री जिल्ला एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन समिति, ...

विषय : एम्बुलेन्स सेवाको लागि राजश्व छुट पाउँ ।

एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने गरी यस संस्थाको मिति .... बैठकको निर्णय बमोजिम प्रचलित कानून बमोजिम नेपाल सरकारबाट राजश्व छुट पाउन देहायका विवरण खोली एम्बुलेन्स सञ्चालन निर्देशिका, २०७३ को दफा ८ को उपदफा (१) बमोजिम यो निवेदन दिइएको छ ।

आवेदन गर्ने संस्थाको नामः

संस्थाको ठेगाना :- जिल्ला : गा.पा./न.पा. वार्ड नं. :

सम्पर्क फोन नं. : फ्याक्स नं.:

ईमेल :

दर्ता मितिः PAN नं.: VAT नं. :

समाज कल्याण परिषद्को दर्ता नं. : अध्यक्षको नाम :

नागरिकता नं. :

संस्थाको मुख्य उद्देश्यहरू :

१.

२.

३.

<u>एम्बुलेन्स (वाहन) को विवरण</u>

एम्बुलेन्स बनाउने कम्पनीको नाम र मोडल नं. :

एम्बुलेन्स बनेको मिति :

एम्बुलेन्सको मूल्य :

एम्बुलेन्स पैठारी हुने भन्सार बिन्दु :

इन्भ्वाइस नं. र मिति :

एम्बुलेन्सको वर्गीकरण : "क"/"ख"/"ग"

एम्बुलेन्सको क्षमता : .... सि.सि.

उल्लेखित विवरण सही छ । गलत ठहरेमा कानून अनुसार सुहँला, वुझाउँला ।

संस्थावाट अधिकार प्राप्त व्यक्तिको,-

नाम थर : हस्ताक्षर :

पद : मिति :

<u>संस्थाको छाप</u>

संलग्न :-

- संस्था दर्ता प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि,
- संस्थाको विधान,
- कवुलियतनामा,
- संस्थाको निर्णय,
- जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय वा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयबाट उक्त संस्थासँग अर्को एम्बुलेन्स भए वा नभएको प्रमाणित विवरण ।

अनुसूची-५
(दफा ९ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)
<u>अनुमतिपत्रको नवीकरणको लागि दिइने निवेदन</u>

श्री जिल्ला एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन समिति
.... ।

त्यस समितिबाट प्रदान गरिएको एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमतिपत्र नवीकरण गर्न आवश्यक परेकोले एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७३ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम यो निवेदन दिइएको छ ।

संस्थाको छाप :-

संस्थाको तर्फबाट निवेदन दिने व्यक्तिको,-
दस्तखत :
नाम थर :
पद :
टेलिफोन/मोवाइल नम्बर :
मिति :

अनुसूची-६

(दफा १० को उपदफा (१) को खण्ड (छ) सँग सम्बन्धित)

<u>एम्बुलेन्समा प्रयोग गरिने स्टार अफ लाइफ सङ्केत चिन्हको ढाँचा</u>

अनुसूची-७

(दफा १० को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

<u>एम्बुलेन्सको वर्गीकरण</u>

एम्बुलेन्सलाई निम्न उल्लिखित मापदण्ड तथा उपलब्ध सुविधाका आधारमा देहय बमोजिम "क" "ख" "ग" वर्गमा वर्गीकरण गर्नु पर्नेछ :-

१. **'क' वर्ग को (Advance Life Support (ALS)) एम्बुलेन्समा हुनु पर्ने औषधि, उपकरण र जनशक्तिको विवरण**

- All Emergency equipments
  - Stethoscope
  - B. P. Apparatus
  - Torchlight
  - Tongue depressor
- IV drips
- Cannulas and syringes
- ECG monitor with oxygen monitor
- Intubation set
- Various Intubation tubes and laryngeal tubes
- Ambu bag
- Travelling ventilator
- Nebulizer set
- Manual suction set
- Cervical collars
- CPR board
- Oxygen supply
- Automated external defibrillator (AED)
- OB kit
- Splints
- Catheterizations sets
- Chest drainage tubes
- Haemostatic sets

<u>Other</u>

- Washing equipments
- Wheel chair and trolley
- Radio communication
- Mobile device with 4 G connectivity

Staffs (Two for now but three for future)

- Ambulance driver with first aid trainings
- Advanced EMT (i.e. 18 months trained Basic EMT)/ Doctor trained in emergency medicine

२. 'ख' वर्गको (**Basic Life Support (BLS)**) एम्बुलेन्समा हुनु पर्ने औषधि, उपकरण र जनशक्तिको विवरण

- All Emergency equipments
  - Stethoscope
  - B. P. Apparatus
  - Torchlight
  - Tongue depressor
- IV drips
- Cannulas and syringes
- ECG monitor with oxygen monitor
- Intubation set
- Various Intubation tubes and laryngeal tubes
- Ambu bag
- Nebulizer set
- Manual suction set
- Cervical collars
- CPR board
- Oxygen supply
- OB kit
- Splints
- Catheterizations sets

Other

- Washing equipments
- Wheel chair and trolley
- Radio communication
- Tablet with 4 G connectivity

Staff

- Ambulance driver with first aid trainings
- EMT

३. 'ग' वर्गको (**Common Life Support (CLS)**) एम्बुलेन्समा हुनु पर्ने औषधि र उपकरणको विवरण :-

- First Aid का सामानहरू
- Oxygen Cylinder, Flow Meter र Mask जडित वा जरुरी परेमा राख्न सकिने सवारी साधन
- IV Injection दिन सक्ने व्यवस्था
- Stretcher Cum Bed
- Stethoscope, B.P. Apparatus, Torchlight
- Driver with basic training in first aid and emergenct medicine

अनुसूची-८

(दफा ११ को उपदफा (६) सँग सम्बन्धित)

एम्बुलेन्स चालकले पालना गर्नु पर्ने आचार संहिता

१. एम्बुलेन्स सञ्चालन निर्देशिका, २०७३ लाई पूर्णतः पालना गर्नु पर्ने,

२. आफ्नो पेशागत भूमिका निर्वाह गर्ने क्रममा इमान्दारिता र विश्वसनीयता कायम गर्दै आफ्नो पेशाको मान मर्यादामा खलल पुग्ने कुनै काम गर्न नहुने,

३. मादक पदार्थ सेवन गरी एम्बुलेन्स चलाउने नहुने,

४. बिरामीको ओसार पसार तथा उपचार गर्ने क्रममा बिरामी तथा बिरामीको परिवारलाई सधै सम्मानपूर्वक व्यवहार गरी उच्चस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु पर्ने,

५. आफूले लिएको निर्णयहरूमा आफ्नै व्यक्तिगत रुपमा जिम्मेवार र जवाफदेही हुनु पर्ने,

६. आफ्नो पेशागत दक्षता सुधार गर्दै लैजानुका साथै आफुमा भएका पेशागत दक्षता आफ्नो क्षेत्रका अरुलाई पनि सिकाउनु पर्ने,

७. कुनै पनि बिरामीलाई ओसार पसार गर्नु अघि उसको बारेमा पर्याप्त जानकारी लिई उपचारमा सहयोग गर्नु पर्ने,

८. बिरामीलाई बीच बाटोमा छाड्न नहुने,

९. आफ्नो कामको सिलसिलामा पाएका कुनै पनि सूचना गोप्य राख्नु पर्ने तथा बिरामीहरूबाट पाएको जानकारी कुनै तेस्रो पक्षलाई खोल्न नहुने तर कानुनी र पेशागत दायित्व निर्वाह गर्न वा बिरामीको सेवामा आवश्यक परेमा त्यस्तो सूचनाको बारेमा जानकारी दिन सक्ने,

१०. अस्पताल पुर्व सेवा, एम्बुलेन्स सेवा व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने तथा अनुसन्धानमा मद्दत पुऱ्याउनु पर्ने,

११. आफुले उचित देखेको, बिरामीको गुणस्तरीय सेवामा प्रभाव पार्ने राम्रा पक्षहरूको जानकारी आफ्नो सुपरिवेक्षक तथा स्वास्थ्य संस्थालाई जानकारी दिनु पर्ने,

१२. प्रचलित कानुनको पालना गर्ने ।

म, ... *(नाम)* .... ठेगाना .... ना.प्र.नं .... जिल्ला, ड्राइभिङ्ग लाइसेन्स नं. .... ले माथि उल्लेखित आचार संहिता अध्ययन गरेको छु । .... जिल्ला .... संस्थाको एम्बुलेन्स चलाउँदा मैले यो आचार संहिता पूर्ण रुपमा पालना गर्न सहमति जनाई सही छाप गरेको छु ।

चालकको,-
दस्तखत :
मिति :

रोहवरमा प्रमाणित गर्ने व्यक्तिको,-
दस्तखत :
नाम :
पद :

मिति :
संस्थाको छाप

एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन (पहिलो संशोधन) निर्देशिका, २०७५

एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७३ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

सुशासन ऐन, २०६४ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायको निर्देशिका जारी गरेको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस निर्देशिकाको नाम "एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन (पहिलो संशोधन) निर्देशिका २०७५" रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७३ मा संशोधन** : एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन निर्देशिका, २०७३ को दफा १० को उपदफा (१) को खण्ड (ख) पछि देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थपिएको छ :-

"तर महानगरपालिका र उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा भौगोलिक आवश्यकता र सडकको अवस्था अनुसार फोर व्हील ड्राइभ, सस्पेन्सनको चेन सिष्टमको एम्बुलेन्स आवश्यक पर्ने नपर्ने सम्बन्धमा जिल्ला एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन समितिको सिफारिसको आधारमा हुनेछ ।"

नेपाल स्वास्थ्य तथा रामशाह

सचिव